
Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 28. avgust 2023

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1

Ocenjevalna shema za komentar besedila (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu komentarjev, vendar je treba upoštevati, da posamezni komentarji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v odgovoru kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje. Očitno je, da kandidat dela ne pozna.
1–4	Odgovor je nerelevanten, toda v njem je kljub temu najti kakšen element razumevanja, ki je lahko posledica parafraze besedila ali poskusa odgovoriti na vprašanja. Očitno je, da kandidat dela ne pozna oziroma pozna le nekaj naključnih fragmentov.
5–7	Odgovor je kratek in fragmentaren, vendar vsebuje elemente, ki so povezani z obravnavanim besedilom. Največkrat gre za delce vednosti oziroma splošno obnavljanje celote dela in brez povezave z vprašanji iz navodil.
8–10	Komentar deloma že ima zaokroženo zgradbo, vendar v odgovoru prevladuje fragmentarnost; razvitih je nekaj ustreznih poudarkov, vendar je poznavanje dela zelo šibko, brez jasne navezave na vprašanja iz navodil, običajno je najti še veliko nerelevantnosti. Poznavanje dela ima resne pomanjkljivosti.
11–13	Zadostno
	Odgovor je že esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost). Probleme, ki jih odpira odlomek, kandidat razume omejeno in površno, lahko tudi napačno. Kandidat le deloma ali tudi ne odgovori na vprašanja iz navodil, vendar se odgovor že nanaša na dani odlomek, lahko kot preprost opis filozofskega problema, lahko posredno kot obnova celotnega dela, najti pa je še precej nerelevantnosti. Kandidat uporabi nekaj ustreznih pojmov, vendar brez analize. Če kandidat poskuša z argumentacijo, je ta pomanjkljiva. Kandidat delo pomanjkljivo razume na najosnovnejši ravni.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima dobro strukturo in je brez večjih preskokov v izpeljavi. Kandidat odgovori na dana podvprašanja, morda ne na vsa enako izčrpno in relevantno. Poznavanje dela je brez večjih pomanjkljivosti in na osnovni ravni kandidat delo večinoma razume. Toda opisi in razlage so še slabo razviti; kandidat sicer poskuša analizirati nekatere pojme, morda vzpostavi nekaj povezav med njimi, vendar analizo pogosto nadomešča opis in povzemanje ali parafraziranje trditev iz komentiranega besedila. Kandidat delo pozna in vsebinsko odgovori na vprašanja.
17–19	Prav dobro, a z manjšimi pomanjkljivostmi
	Odgovor ima dobro strukturo, napake v izpeljavi so možne, a ne prevladujejo. Kandidat obširno odgovori na dana podvprašanja, iz česar je razvidno, da delo dobro pozna in razume; razlaga in argumentacija sta jasni in razumljivi, temeljni pojmi so opredeljeni. Še vedno je mogoče najti kako nerelevantnost in neutemeljeno trditev, še so mogoče nejasnosti, vendar pa so na tej ravni to bolj obrobne pomanjkljivosti. Kandidat delo dobro pozna ter v odgovorih dobro razloži in razčleni temeljne probleme odlomka in dela.
20–22	V glavnem odlično
	Naloga ima dobro strukturo, jasno in koherentno izpeljavo, skozi katero kandidat skladno in vsebinsko izčrpno odgovori na vsa dana podvprašanja. Značilni sta analiza pojmov in razvita pojmovna mreža. Kandidat ima zelo dober pregled nad celotnim delom in ga komentira s pojmovnim aparatom iz besedila. Lahko tudi vstopi v dialog z avtorjem dela ter razvije in utemelji svoja stališča. Avtorja morda tudi obravnava širše z vidika filozofske tradicije. Seveda je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto. Kandidat delo zelo dobro razume, temeljito odgovori na vsa podvprašanja in ponekod celo vstopi v dialog z avtorjem.

Dodatna navodila za komentar besedila

Gre samo za okvirna navodila, kandidat se sam odloči, kako bo strukturiral svoj komentar in kako bo razporedil odgovore na vprašanja.

Naloga	
1	<p>Platon: Država</p> <p>Odlomek govori o vzgoji oziroma izobraževanju, ki tako, kakor poteka v sedanjih razmerah, ne omogoča spoznanja resnice. Slednja namreč ni dosegljiva preko sprejemanja mnenj od tistih, ki jih podajajo kot absolutno resnična, in niti preko zanašanja na čutnozaznavno telo. Temveč je pravo védnost moč doseči le preko duše, v kateri je edina zmožnost, ki to omogoča. Platonov nauk o idejah predpostavlja dvojnost obstoječega, in sicer vidni svet, ki ga zgolj kot relativnega lahko spoznava človeško telo, in inteligibilni svet, svet absolutov oziroma kraljestvo idej, do katerega zmore dostopati izključno duša. Ta lahko uvid kot poslednjo točko spoznanja resnice doseže pod pogojem, da je v njej ustrezna nadarjenost, ki vzdrži premišljeno pot vzgoje. Vzgoja je v Platonovi državi skrbno načrtovana in poteka postopoma preko izbranih nauk. Uzrtje resnice, konkretno uvid najpomembnejše ideje Dobrega, iz katere vse izhaja, je v prisposobi v votlini prikazano kot ugledanje sonca zunaj nje, prehajanje iz votline pa kot prehod iz temačnega k svetlemu. Ker je doseg resnice možen le po težavni poti, ki zahteva določene zmožnosti, ki jih posedujejo zgolj filozofi, je prav njim namenjena pozornost pri načrtovanju vzgoje, ki skozi telovadbo, glasbo, geometrijo, aritmetiko, stereometrijo, astronomijo in poslednji najpomembnejši nauk dialektiko omogoča uzrtje resnične pravičnosti. Zgolj poznavanje slednje pa vladarju omogoča pravično vodenje države. V stan vladarjev potemtakem sodijo le za to vlogo nadarjeni, torej filozofi, hkrati pa v preostalih dveh stanovih ravno tako svojo za državo ključno nalogo opravljajo zanjo naravno nadarjeni in posledično ustrezno izobraženi. Stan čuvarjev tako zasedajo hrabri, stan obrtnikov pa zmerni in za to dejavnost ustrezni prebivalci polis.</p>

Naloga	
2	<p>Aristotel: Nikomahova etika</p> <p>V prvi knjigi Aristotel s pomočjo analize hierarhije smotrov opredeli najvišje dobro kot srečnost. Kandidati morajo to analizo razložiti in hkrati pojasniti, da srečnost ni najvišje dobro le zato, ker se s tem strinja večina, marveč tudi zato, ker si je kot končnega smotra želimo zaradi nje same. V nadaljevanju naj kandidati razložijo Aristotelov nauk o vrlinah, pri čemer naj razglabljajo o razliki med npravstvenimi in razumskimi vrlinami ter njihovimi vlogami pri doseganju srečnosti (npravstvene vrline nakažejo smoter, razumske pa pot do njega). V deseti knjigi Aristotel naposled srečnost opredeli kot dejavnost v skladu s tisto človekovo »sestavino«, ki je najplemenitejša, saj je božanska – razum. Kandidati naj pokažejo, zakaj je srečnost za človeka razglabljaljoča dejavnost – filozofiranje –, ter pojasnijo, da ta hkrati predstavlja tudi najpopolnejšo obliko uživanja, saj je za Aristotela srečnost kljub dejstvu, da ga presega, z njim vendarle hkrati tudi povezana.</p>

Naloga	
3	<p>Descartes: Meditacije</p> <p>Odlomek govori o gotovosti mnenj, ki izvirajo iz čutov. Descartes tu vzpostavi razliko med zaznavo oddaljenih in neznatnih predmetov ter zaznavo predmetov v svoji neposredni bližini ter lastnega telesa. Kandidat analizira čute kot prvi vir naših mnenj in pokaže, da se pri Descartesu na podlagi na podlagi različnih argumentov zbudi dvom o njih. Kandidat razloži argument o varljivosti čutov, argument z norcem in argument s sanjami ter pojasni, zakaj slednjega Descartes sploh vpelje. Kandidat tudi razloži Descartesov pojem dvoma in pojasni, v čem je specifičen pomen, ki mu ga da Descartes, in s kakšnim namenom ga zastavi na ta način. Kandidat v komentarju tudi razlaga, kako Descartes navsezadnje odpravi skepticizem in zgradi gotovo vednost.</p>

Naloga	
4	Nietzsche: H genealogiji morale <p>Nietzsche v svoji kritiki tradicionalne morale poudarja njen (škodljivi) vpliv na blagostanje in uspevanje človeka. Ljudje so pod vplivom morale Dobrega in Zlega vzpostavili tudi neki odnos do življenja in človeka oziroma človeštva, ki po Nietzscheju naznanja zaton ali nazadovanje. Celotna kultura je po tistem prvem prevrednotenju vrednot, s katerim so se uveljavile vrednote šibkih (vzpon morale sužnjev), postala predvsem sredstvo za krotenje in discipliniranje človeka. Učinek tega je razmah povprečnega («zadnjega») človeka, s čimer človeštvo postaja naveličano sebe. Nihilizem je po Nietzschejevem pojmovanju prav izguba vere v človeka, ki sovpada z izgubo idealov. Pa vendar avtor iz tega ne izpelje pesimističnega sklepa, temveč je zanj nihilizem le neka vmesna etapa v evoluciji človeštva, ki bo presežena s prihodom novega človeka ali človeka prihodnosti. S prihodom novega človeka pa bo nastopilo naslednje prevrednotenje vrednot, s katerim se bo dovršila kritika tradicionalne morale, kot jo zasnuje Nietzsche v pričujočem delu.</p>

IZPITNA POLA 2**Ocenjevalna shema za esej (0–22 točk)**

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu esejev, vendar je treba upoštevati, da posamezni eseji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v eseju kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje.
1–4	Odgovor je le skiciran, ne daje pomembnejših elementov, ki jih zahteva vprašanje, je fragmentaren in večinoma nerelevanten. Gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za povezano besedilo. Poznavanja filozofskih vsebin, povezanih s problemom iz naslova, ni.
5–7	Odgovor je fragmentaren, vendar daljši, morda deloma zaokrožen, kandidat ne pozna filozofske problematike izbranega naslova, zato odgovarja s pomočjo zdravega razuma in splošne razgledanosti.
8–10	Odgovor je fragmentaren, če pa ima zaokroženo zgradbo, je polna miselnih preskokov. Poznavanje in razumevanje danega problema je zelo omejeno, običajno skrčeno na nekaj nerazvitih, zgolj navrženih relevantnih poudarkov, ki so obrobni in kombinirani s splošno razgledanostjo kandidata. Kandidat skorajda ne uporablja ustrezne filozofske terminologije. Njegove trditve so pogosto tudi nenatančne in napačne. Za odgovor je tipično obnavljanje drobcev najbolj elementarne snovi ter ponavljanje enega in istega.
11–13	Zadostno
	Gre za daljše in razmeroma celovito besedilo (meja ni trdna, a odgovori z manj kakor 600 besedami so večinoma prekratki za zadovoljivo obravnavo problema). Odgovor je esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost), vendar sta uvod in/ali zaključek slabo razdelana, prisotni so tudi preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume zelo poenostavljeno. Nerelevantnosti so še očitne, toda odgovor se že nanaša na vprašanje. Kandidat uporabi nekaj relevantnih pojmov, vendar jih ne analizira. Naloga je večinoma opisna, če pa kandidat argumentira, je argumentacija skromna, površna in pogosto nejasna; naloga kaže zgolj najbolj osnovno seznanjenost s filozofsko problematiko in omejeno razumevanje, uporabljena terminologija in jezik le delno ustrezata filozofski obravnavi problemov. Odgovor kot celota se opira na obnavljanje najbolj splošno znanih dejstev in argumentov, večkrat pa je najti tudi napačne trditve. Zato je odgovor le zelo poenostavljena predstavitev in rešitev problema. Se pa kandidat večinoma že giblje na najosnovnejši ravni razumevanja in razlage problema.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima najmanj 600 besed, njegova zgradba je dobra; uvod razloži ali vsaj nakaže problem, sklep se nanaša na problem, lahko je tudi izpeljan iz naloge. Razčlenjenost na odstavke je ustrezna, a lahko so prisotni preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja naslov, kandidat razume, kar mu omogoči pregled nad celoto odgovora. Uporablja osnovno in za problem večinoma relevantno filozofsko terminologijo. Vendar so pojmi največkrat uporabljeni kot samoumevni, njihova analiza je obrobna, prav tako povezanost z drugimi relevantnimi pojmi. Kandidat opis in razlago poskuša dopolniti z argumenti, vendar gre največkrat za obnovo le delno razumljenih argumentov. Kandidat pa se že zaveda, da je argumentacija pomemben del odgovora, zato predstavi več pogledov na problem. Esej izraža dobro seznanjenost z ustrezno filozofsko problematiko, kar se kaže v dovolj obširni predstavitvi posameznih pogledov, vendar jasno razumevanje danega problema, argumentacija in analiza relevantnih pojmov še nista v ospredju.

17–19	Prav dobro, a opazne pomanjkljivosti
	<p>Esejistična zgradba je dobra. Uvod razloži problem, sklep je praviloma izpeljan iz jedra, odstavki so smiselno zaokrožene celote, preskoki v izpeljavi so redki. Problem iz naslova kandidat dobro razume. Uporabljeni pojmi so skoraj zmeraj relevantni in zadoščajo za smiselno obravnavo problema, kandidat se zaveda nujnosti analize pojmov in argumentacije. Nasploh v eseju oboje prevladuje pred povzemanjem stališč. Argumentacija je večinoma dobra in je posledica samostojnega premisleka. Vendar so lahko nekateri argumenti še pomanjkljivi, nasprotna stališča in protiargumenti pa ponekod niso primerno ali pa sploh niso predstavljeni, nekateri temeljni pojmi so lahko predstavljeni kot samoumevni. Terminologija in jezikovno izražanje sta primerna.</p> <p>Iz odgovora je razvidna zelo dobra seznanjenost s filozofskimi problemi, tudi njihovo dobro razumevanje, čeprav je še mogoče zaslediti pomanjkljivosti v znanju, razumevanju in argumentaciji. Kandidat se že pretežno giblje na abstraktni ravni razmisleka in abstraktno večkrat povezuje s konkretnim.</p>
20–22	Zvečine odlično
	<p>Poglobljen in argumentiran odgovor na vprašanje z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno linijo argumentacije, ki upošteva tudi protiargumente. Uvod in zaključek sta jasna in jedrnata, z dobro formuliranim problemom oziroma njegovo rešitvijo. Izpeljave in utemeljitve so skladne in povsem jasne, odlomki so zaokrožene celote in so med seboj zelo dobro povezani. V naslovu zastavljeni problem kandidat poglobljeno razume, kar izrazi s poglobljeno analizo pojmov, bogato pojmovno mrežo, lahko pa se že zaveda meja svoje argumentacije (vendar to ni nujno). Včasih stopa v filozofski dialog z zagovorniki drugačnih stališč in kaže tudi osebni odnos do filozofskih problemov, kar je že plod samostojnega razmisleka. Esej kaže zelo dobro splošno seznanjenost s filozofskimi problemi in njihovo zelo dobro razumevanje. Terminologija in jezikovno izražanje sta bogata in ustrezna.</p> <p>Kandidat se že zanesljivo giblje na abstraktni ravni razmisleka in pogosto povezuje abstraktno s konkretnim. Esej še lahko ima kakšno pomanjkljivost, toda pri ocenjevanju je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.</p>

Dodatna navodila za esej

Navodila so le okvirne smernice: kandidat lahko napiše vsebinsko povsem drugačen esej, če ga le smiselno poveže z naslovnim problemom.

Vprašanje stvarnosti

Naloga	
1	<p>Razpravljajte o trditvi: »Nobena stvar ne nastane sama po sebi, temveč vse po razlogu in pod silo nujnosti.« (Levkip)</p> <p>Trditev se dotika ne le vprašanja zadostnega razloga, ampak tudi determinizma, saj predpostavlja, da ima vsak dogodek točno določen vzrok. Kandidati lahko razpravljajo o ontoloških razsežnostih te trditve, pri čemer jo lahko soočijo z vprašanjem nedoločnosti oziroma verjetnosti. Prav tako se lahko navežejo tudi na eksistencialne razsežnosti vprašanja in razpravljajo o smislu življenja ter vprašanju odgovornosti v navezavi na (ne)obstoje svobodne volje.</p>
2	<p>Razpravljajte o trditvi: Smisel življenja je v prevzemanju odgovornosti za vsa dejanja, ki so izraz svobodne volje.</p> <p>Navedena trditev smisel življenja postavlja v odnos do sprejemanja posledic za posameznikovo izbiro. Kandidati se lahko navežejo na filozofe, ki so samolastnosti oziroma avtentičnosti človekovega bivanja postavljali v povezavo z njegovo svobodo in izpostavljali pomen posameznikove odločitve (Sartre, tudi Heidegger in Kierkegaard). Lahko pa se seveda navežejo tudi na deterministično kritiko te pozicije in pokažejo, da je moč zagovarjati smiselno življenje tudi takrat, kadar menimo, da svetu vlada usoda.</p>
3	<p>Razpravljajte o trditvi: Človek je telo, dušo pa bo znanost dokazala kot stranski pojav fizičnih procesov.</p> <p>Takšno trditev bi zagovarjal monist-materialist oziroma fizikalist. Kandidati naj predstavijo tako argumente za fizikalizem kot tudi za dualizem. Predstaviti morajo tudi kritike navedenih stališč, lahko pa se navežejo še na druge pozicije, recimo Berkeleyjev idealizem. Zaželeno je, da se v razpravi nanašajo na različne avtorje, denimo Descartesa.</p>

Vprašanje spoznanja

Naloga	
4	<p>Razpravljajte o trditvi: Če so čutne zaznave nezanesljive, razum pa je tabula rasa, je človek obsojen na življenje v zmoti.</p> <p>Naslov odpira vprašanje zanesljivosti posameznih virov spoznanja in vprašanje utemeljitve spoznanja. Kandidat se lahko tematike loti s pomočjo obravnave empirizma in racionalizma ter pokaže težave obeh pozicij. Ena od možnosti je tudi vpeljava Kantovega pogleda in razprava o njegovi rešitvi spoznavnega problema. Kandidat skuša v eseju odgovoriti na vprašanje, ali in pod kakšnimi pogoji je spoznanje sploh možno in ali ter koliko drži trditev iz naslova. Pri tem analizira ključne pojme, kot so gotovost, čuti, razum, zmota.</p>
Naloga	
5	<p>Razpravljajte o trditvi: »Prava modrost je last boga in njegov izrek ne pomeni drugega kot to, da ima človeška modrost le majhno vrednost ali bolje, da te sploh nima.« (Platon, Apologija)</p> <p>Naslov odpira številne možnosti za razpravo. Ena od možnosti je obravnava teme skepticizma in gotovosti ter raziskava meja človeškega spoznanja. S pomočjo Platona ali novoveških mislecev kandidat lahko tematizira razliko med mnenjem in vedenjem ter videzom in resnico. Analizira lahko človekove spoznavne zmožnosti ter odgovarja na vprašanje o tem, ali in koliko je človekovo spoznanje podvrženo dvomu in zmoti. Ključni pojmi, ki naj bi jih kandidat analiziral, so mnenje in vednost, modrost, razum in meje spoznanja.</p>
Naloga	
6	<p>Razpravljajte o trditvi: Stvarnost je poslednje merilo resničnosti spoznanja.</p> <p>Naslov se nanaša na temo teorij resnice. Trditev v naslovu ustreza korespondenčni teoriji resnice, ki resničnost opredeljuje kot ujemanje sodbe s stvarjo samo. Kandidat se težko izogne obravnavi te teorije in težav, ki so z njo povezane. Lahko tudi primerja različne teorije resnice (poleg korespondenčne še koherentno, konsenzualno, evidenčno itd.), jih analizira in skuša ugotoviti, katera je najbolj ustrezna. Lahko pa tudi problematizira trditev, da poslednje merilo resničnost sploh lahko postavimo.</p>

Vprašanje morale

Naloga	
7	Razpravljajte o trditvi: Če bi bilo ugodje najvišji etični cilj, bi človek izgubil dostojanstvo, razlika med človekom in živaljo pa bi izginila. Trditev usmerja kandidate v preizpraševanje etičnega hedonizma in utilitarizma. Kandidati lahko izpeljejo premislek o srečnosti kot poslednjem življenjskem smotru, pri čemer ta ni nujno povezan z ugodjem. Človeka v doseganju etičnih ciljev usmerja razum in ima zato, drugače od živali, zmožnost ohranjanja dostojanstva.
8	Razpravljajte o trditvi: Deontološka etika je pomanjkljiva, saj pri presoji moralnosti dejanj spregleda pomen človekovega značaja. Trditev se sprašuje o utemeljenosti etike dolžnosti. Kandidati lahko ob ustrezno izkazanem poznavanju deontološke etike to soočijo z drugimi etičnimi perspektivami. Deontološka etika predpostavlja podrejanje človekovih strasti, vzgibov in nagonov razumu, zaradi česar se lahko v praksi pogosto zdi nedosegljiva.
9	Razpravljajte o trditvi: Obstoj moralnih zapovedi predpostavlja obstoj svobodne volje. Premislek o moralnosti dejanja predpostavlja svobodno voljo nosilca dejanja. Kandidati lahko razpravljajo o posledicah determinizma za moralo, iz česar sledi, da človekova dejanja niso izkaz njegove svobode, temveč vnaprej določene življenjske poti. V tem primeru se zastavi vprašanje odgovornosti in možnosti moralnega ocenjevanja dejanj. Tako kot bi se v primeru, da bi človeka determinirala okolica, zastavilo vprašanje upravičenosti presojanja moralnosti njegovih dejanj. K temi bi lahko pristopili tudi s perspektive eksistencializma, po kateri so tudi moralne zapovedi rezultat človekove svobodne odločitve.

Posameznik in skupnost

Naloga	
10	<p>Razpravljajte o trditvi: Sistem prostega trga in konkurenčnosti je najbolj pravičen, ker so le v njem ustrezno nagrajeni najbolj zaslužni.</p> <p>Trditev se nanaša na razpravo o pravičnosti, v kateri se zastavlja vprašanje o pravični porazdelitvi nagrad glede na zasluge. Od kandidatov se pričakuje, da bodo trditev znali postaviti v kontekst razprav o distributivni pravičnosti. Bolj specifično se ta trditev navezuje na pojem meritokracije, ki pa mu nekateri avtorji (npr. Rawls, marksistični misleci) nasprotujejo, češ da ne upošteva nekaterih naključnih dejavnikov, ki prispevajo k dosežkom posameznikov, za katere pa si ti ne morejo pripisati zaslug.</p>
11	<p>Razpravljajte o trditvi: »Noben zakon, ki ga ljudstvo ni osebno potrdilo, ni veljaven; to ni zakon.« (Jean-Jacques Rousseau)</p> <p>Od kandidatov se pričakuje razprava v navezavi na temo utemeljitve oblasti in demokracije. Po Rousseauju naj bi bila zakonodajna oblast v rokah ljudstva, kar pomeni, da za to vejo oblasti Rousseau zagovarja neposredno demokracijo. Takšno pozicijo so problematizirali kritiki neposredne demokracije, ki pa so za to predstavili različne argumente. Kandidati lahko kot Rousseauju nasprotno pozicijo obravnavajo Millov argument v podporo predstavniški demokraciji ali pa denimo Platonovo kritiko demokracije, ki pa ne meri zgolj na neposredno demokracijo, temveč tudi na demokratično ureditev kot takšno. Druga možnost za kritiko je Hobbes in njegova ideja, da zakone postavlja suveren s svojo avtoriteto.</p>
12	<p>Razpravljajte o trditvi: Država je pravična toliko, kolikor so pravični njeni državljani.</p> <p>Pri naslovni trditvi gre za vprašanje razmerja med pravičnostjo in vrlino državljanov. Platon je zagovarjal idejo, da bi morali državo voditi filozofi kot popolnoma pravični ljudje. Pod njihovim vodstvom bodo pravične tako polis kot duše posameznikov – ti bodo pravični zato, ker bodo ubogali razum, ki ga zastopajo filozofi vladarji. Tudi pri Aristotelu najdemo idejo, da je cilj politične skupnosti dobro življenje, ki pa ga lahko dosežejo samo ljudje, ki živijo v skladu z vrlinami (med katerimi je tudi pravičnost). Temu pogledu bi nasproti lahko postavili sodobne razprave o liberalizmu, ki poudarjajo, da bi moralo biti vprašanje moralnosti državljanov ločeno od politične sfere (zaradi česar nekateri avtorji govorijo o »liberalizmu nevtralnosti«).</p>

Filozofija religije

Naloga	
13	<p>Razpravljajte o trditvi: »A tista bitja, ki nimajo zavesti, lahko težijo k smotru samo, če jih vodi nekaj, kar ima zavest in razum, kakor puščico uravnava strelec. Potemtakem je nekaj razumnega, kar vse naravne stvari naravnava k smotru; in temu pravimo Bog.« (Tomaž Akvinski)</p> <p>Citat odpira vprašanje dokazovanja božjega bivanja. Kandidati lahko obravnavajo teleološki dokaz in druge dokaze za bivanje Boga in težave teh dokazov. Možno je tudi obravnavati vprašanje razmerja med verovanjem in razumom ter problematizirati zahtevo, da je dokaz za bivanje Boga edino možno utemeljevanje verovanja.</p>
Naloga	
14	<p>Razpravljajte o trditvi: Religija, ki ni utemeljena na svetosti, je golo praznoverje.</p> <p>Trditev lahko razumemo v smislu, da je pojem svetega jedro vsake religije in da je brez njega ta zgolj skupek praznega obredja, celo vraževerje. Kandidati lahko pri razmisleku odprejo vprašanje svetega kot skupnega bistva vseh religij, lahko pa ta pojem navežejo na vprašanje dobrega in boga, pri čemer lahko izpostavijo tudi vprašanje razmerij med konfesionalnimi veroizpovedmi, religijami brez boga in ateističnimi etikami.</p>
Naloga	
15	<p>Razpravljajte o trditvi: »Religija je fantastično udejanjenje človeškega bistva, ker človeško bistvo nima nobene prave dejanskosti.« (Karl Marx)</p> <p>Pri trditvi gre za materialistično kritiko religije, ki izhaja iz pojmovanja človekove narave, po katerem človek nima vnaprej danega bistva, temveč se to šele udejanja skozi delo. Marx v navedeni trditvi religijo predstavi kot obliko udejanjanja človeškega bistva, ki pa jo enači s sprevrnjeno zavestjo o svetu. Religija po Marxovem prepričanju ponuja iluzorno srečo, medtem ko bo človek resnično srečo lahko dosegel šele potem, ko bo religija odpravljena.</p>